

## V I Lenin

### Rapport om subbotnikerna på RKP(b):s stadskonferens i Moskva den 20 december 1919

Kamrater, såsom konferensens arrangörer har meddelat mig, har ni bestämt att det skall ges en rapport i fråga om subbotnikerna och delat upp den i två delar för att få tillfälle att grundligt diskutera det viktigaste i denna fråga: för det första organisationen av subbotniker i Moskva och deras resultat och för det andra de praktiska slutsatserna för deras fortsatta organisation. Jag skulle vilja begränsa mig enbart till allmänna satsar, till idéer som organisationen av subbotniker framkallar såsom en ny företeelse i vårt partis och sovjeternas uppbyggnadsarbete. Den praktiska sidan skall jag därför uppehålla mig vid endast i korta drag.

När de första kommunistiska subbotnikerna just hade organiserats var det ännu svårt att bedöma vilken uppmärksamhet denna företeelse förtjänade och huruvida något stort kunde växa fram ur den. Jag minns att när de första nyheterna om dem började dyka upp i parti-pressen, så var reaktionerna bland de kamrater, som står det fackliga uppbyggnadsarbetet och arbetskommissariatet nära, till en början ytterst återhållsamma för att inte säga pessimistiska. De tyckte inte att det fanns några som helst skäl att tillmäta dessa subbotniker någon större betydelse. Sedan dess har subbotnikerna vuxit ut så starkt på bredden att deras vikt i vårt uppbyggnadsarbete inte kan bestridas av någon.

Vi använder i själva verket ordet "kommunism" så till den grad ofta att vi rentav har inkluderat det i vårt partis namn. Men när man funderar över denna fråga inställer sig tanken att förutom det goda, som har följt av detta, kanske det också har skapats en viss fara för oss. Den viktigaste orsak som fick oss att ändra partinamn var önskan att så skarpt som möjligt avgränsa oss från Andra internationalens dominerande socialism. Efter det att det överväldigande flertalet officiella socialistiska partier under det imperialistiska kriget genom sina ledare hade ställt sig på samma sida som det egna landets bourgeoisi eller den egna regeringen, blev den gamla socialismens stora kris, dess sammanbrott helt uppenbar för oss. Och för att på det skarpaste understryka att vi inte kunde anse dem som under det imperialistiska kriget följde sina regeringar som socialister, för att visa att den gamla socialismen var rutten, död, huvudsakligen därför framfördes tanken på att byta namn på vårt parti. Detta särskilt som namnet "socialdemokrati" länge har varit felaktigt ur rent teoretisk synvinkel. Så långt tillbaka som på 1840-talet, då det första gången kom i brett politiskt bruk, gavs det åt ett den småborgerliga socialistiska reformismens parti och inte åt ett det revolutionära proletariats parti. En önskan att beslutsamt avgränsa oss från den gamla socialismen var sålunda det främsta motivet, den främsta drivkraften när vi gav partiet ett nytt namn, som också blivit den nya Internationalens.

Om vi frågar oss vad som skiljer kommunism från socialism, måste vi säga att socialism är det samhälle som växer fram direkt ur kapitalismen, är det nya samhällets första form. Kommunism i sin tur är en högre samhällsform och kan utvecklas först när socialismen helt och fullt har befästs. Socialism förutsätter arbete utan kapitalisters hjälp, samhälleligt arbete, som på det strängaste bokförs, kontrolleras och övervakas av det organiserade avantgardet, av det arbetande folkets avancerade del; såväl måttet på som ersättningen för arbetet måste därvid bestämmas. Detta måste bestämmas därför att det kapitalistiska samhället åt oss har efterlämnat sådana spår och vanor som sönderstyckat arbete, misstroende mot samhällelig ekonomi och gamla småägarvanor, som dominerar i alla bondeländer. Allt detta går stick i stäv mot verkligt kommunistisk ekonomi. Kommunism kallar vi ett system, där människorna får för vana att fullgöra de samhälleliga skyldigheterna utan särskilda tvångsapparater, där obetalt arbete för det gemensamma bästa blir en allmän företeelse. Det säger sig självt att

begreppet ”kommunism” är alltför avlägset för dem som håller på att ta de första stegen fram mot fullständig seger över kapitalismen. Hur riktigt det än var att ändra namnet på vårt parti, hur stor nytta ändringen än gjort för oss, hur stort det som utträttats och som fått väldig omfattning än har varit – ty kommunistiska partier finns nu redan i hela världen, och även om inte ens ett år gått sedan Kommunistiska internationalen grundades är den ur arbetarrörelsens synvinkel ojämförligt starkare än den döende gamla – skulle det, om namnet ”kommunistiskt parti” tolkades som att det kommunistiska systemet håller på att förverkligas genast, vara en stor förvanskning och vålla praktisk skada, eftersom det inte skulle vara mer än tomt skryt.

Det är därför som man måste hantera ordet ”kommunistisk” mycket försiktigt, och det är därför som de kommunistiska subbotnikerna, när de börjat praktiseras, har fått ett särskilt värde, eftersom det endast är i denna ytterst lilla företeelse som något som överhuvudtaget är kommunistiskt börjat dyka upp. Exproprieringen av godsägarna och kapitalisterna gav oss endast möjlighet att bygga upp de allra första formerna av socialism, men ännu finns det inget kommunistiskt i detta. Ser vi på vår nuvarande ekonomi, finner vi i den ännu mycket svaga groddar till socialism och en väldig dominans för de gamla ekonomiska formerna, vilken kommer till uttryck i småägandets dominans eller i den vildaste, mest hejdlösa spekulat. Men när våra motståndare, de småborgerliga demokraterna, mensjevikerna och socialistrevolutionärerna, i sina invändningar mot oss säger att vi har krossat storkapitalismen men att i stället den värsta spekulativa, ockrande kapitalism tränger fram ur alla porer, så svarar vi: om ni hade inbillat er att vi från storkapitalism kan gå över direkt till kommunism, så är ni inte revolutionärer, utan reformister eller utopister.

Storkapitalismen har blivit grundligt undergrävd överallt, även i de länder där inga steg alls ännu har tagits i riktning mot socialism. Inget i all denna kritik, i alla dessa invändningar, som våra motståndare för fram mot oss, är ur den synvinkeln seriöst. Sedan storkapitalismen har krossats, börjar det naturligtvis i dess ställe dyka upp groddar till en ny, spekulativ småkapitalism. Vi upplever en ursinnig kamp mot resterna av storkapitalismen, som griper till varje form av småspekulation, där det är svårare att bemöta den och där den antar den värsta, mest oorganiserade formen av handel.

Kampen, som blivit mycket mer förbittrad under krigsförhållandena, har framkallat de mest brutala former av spekulat, särskilt på de håll där kapitalismen var organiserad i större skala, och det skulle vara helt fel att föreställa sig den revolutionära övergången annorlunda. Så ligger det till beträffande vår nuvarande ekonomi. Om vi skulle ställa frågan vad Sovjetrysslands nuvarande ekonomiska system är, så måste vi säga att det består i att grunden läggs för socialism i storproduktionen och i att den gamla kapitalistiska ekonomin omorganiserar under kapitalismens högst envetna motstånd, som tar sig uttryck i miljoner och åter miljoner former. De länder i Västeuropa, som utgått ur kriget lika hårt drabbade som vårt land, exempelvis Österrike, skiljer sig från oss enbart genom att denna kapitalismens upplösning och denna spekulat där yttrar sig ännu starkare, samtidigt som det där inte finns några groddar till en socialistisk struktur, till sådant som gör motstånd mot kapitalismen. Men något kommunistiskt finns ännu inte i vårt ekonomiska system. Det ”kommunistiska” börjar först när subbotnikerna, dvs obetalt, av ingen myndighet eller stat normgivet arbete av enskilda personer till samhällelig nytta i stor skala, uppträder. Det är inte den hjälp åt grannen som alltid förekommit på landsbygden, utan ett arbete för att producera för hela statens behov, obetalt och organiserat i stor skala. Det skulle därför vara riktigare om ordet ”kommunistisk” användes inte bara i partinamnet, utan också exklusivt för de ekonomiska företeelser i vårt liv, som förverkligar något kommunistiskt i handling. Om det i dagens system i Ryssland överhuvudtaget finns något kommunistiskt, så är det bara subbotnikerna, medan det övriga endast är en kamp mot kapitalismen för att befästa socialism, ur vilken det efter dess

fullständiga seger skall växa fram just kommunism, vilken vi på subbotnikerna ser i levande verklighet och inte i böcker.

Sådan principiell betydelse har subbotnikerna, som visar att något helt nytt här håller på att skapas och börjar uppstå i form av obetalt arbete, brett organiserat för att tillgodose hela statens behov, något som går tvärt emot alla gamla kapitalistiska regler, något som står högre än det socialistiska samhälle som besestrar kapitalismen. När arbetarna vid Moskva-Kazan-järnvägen, vilka lever i största hunger och största nöd, först besvarade appellen från partiets centralkommitté om hjälp åt landet” och när det dök upp tecken på att kommunistiska subbotniker inte längre var en engångsföreteelse utan började sprida sig och få massornas sympati, kunde det sägas att vi här hade att göra med en oerhört viktig principiell företeelse och att vi verkligen måste ge den allt stöd, om vi ville vara kommunister inte bara i principiell mening, inte bara vad gäller kampen mot kapitalismen. I fråga om det praktiska uppbyggandet av ett socialistiskt samhälle är detta inte nog. Det måste sägas att rörelsen verkligen kan utvecklas i massomfattning. Huruvida vi har bevisat detta är en fråga jag inte åtar mig att besvara, eftersom det ännu inte har gjorts några allmänna sammanfattningar av utbredningen av den rörelse, som vi kallar kommunistiska subbotniker. Jag har endast fragmentariska upplysningar och har i partiets press läst, att dessa subbotniker utvecklas mer och mer i en hel rad städer. Kamrater i Petrograd har sagt att subbotnikerna är ojämförligt mer spridda i Petrograd än i Moskva. Vad landsorten beträffar, så har många kamrater – bland dem som har praktisk kännedom om denna rörelse – sagt mig att de håller på att samla in ett väldigt material om denna nya form av samhälligt arbete. Men först när denna fråga har diskuterats mångfaldiga gånger i pressen och på partikonferenser i olika städer kommer vi att lyckas få fram de sammanfattande uppgifter, på vilkas basis vi skall kunna säga huruvida subbotnikerna verkligen har blivit en massföreteelse och huruvida vi har uppnått några betydande framgångar på detta område.

Vare sig vi snart får fram sådana fullständiga och verifierade uppgifter eller inte måste det för oss hur som helst stå utom allt tvivel, att vi ur principiell synvinkel inte har någon annan företeelse än subbotnikerna, som skulle visa att vi inte bara kallar oss och inte bara vill vara kommunister, utan också i handling förverkligar något som är kommunistiskt – och inte bara socialistiskt. Varje kommunist, envar som vill vara trogen kommunismens principer, måste därför inrikta alla sina bemödanden, all sin uppmärksamhet på att hjälpa till med att klargöra denna företeelse och dess praktiska tillämpning. Detta är subbotnikernas principiella betydelse. På varje partikonferens måste man därför oförtrutet ta upp denna fråga och diskutera den från såväl den teoretiska som den praktiska sidan. Vi får inte begränsa denna företeelse till enbart den teoretiska, principiella sidan. De kommunistiska subbotnikerna har för oss ett enormt värde, och detta inte bara därför att de är en praktisk tillämpning av kommunism. Bortsett från detta har subbotnikerna för oss en dubbel betydelse: ur statens synvinkel – rent praktisk hjälp åt staten – och ur partisynvinkel, något som för oss såsom partimedlemmar inte får förbli i skymundan, nämligen den betydelse de har när det gäller att rensa partiet från innäslade element och bekämpa de påverkningar partiet utsätts för under en kapitalism i upplösningstillstånd. I ekonomiskt hänseende är subbotnikerna nödvändiga för att rädda sovjetrepubliken undan ekonomisk ruin och börja förverkliga socialism. Denna frågans andra sida skulle jag vilja uppehålla mig litet utförligare vid ...

*Här avbryts stenogrammet. – Red*

Kort tidningsreferat publicerat den 21 december 1919 i *Izvestija VTsIK*, nr 287

Helt återgiven första gången den 26 oktober 1927 i *Pravda* nr 245

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 40, s 32-38

**Tips:** Se [Ett stort initiativ](#) som redogör utförligt för de ”kommunistiska subbotnikerna”.